

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИ ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ

FEATURES OF MANAGEMENT BY ORGANIZATION BRAIN CAPITAL AND METHODS OF ITS ASSESSMENT

У роботі визначено проблеми, особливості управління інтелектуальним капіталом сучасної організації та методи його оцінювання. Проведено узагальнення категорії «інтелектуальний капітал організації». Запропоновано схему логічного обґрунтування змісту поняття «інтелектуальний капітал організації». Виокремлено проблеми та особливості управління інтелектуальним капіталом організації, в основу яких покладені завдання щодо розвитку економіки знань. Зроблено висновок про те, що ефективно управління інтелектуальним капіталом приносить організації прибуток і забезпечує її інноваційність, тому цей напрям є найважливішим стратегічним завданням будь-якої організації.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, управління, організація, методи, оцінювання.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві інтелектуальний капітал є основою матеріального благополуччя організації. Він є ключовим чинником її конкурентоспроможності та ключовим ресурсом розвитку. За рахунок інтелектуального капіталу організації створюється продукція, удосконалюються управлінські процеси та взаємодія організації з зовнішнім середовищем.

Сьогодні інтелектуальна діяльність людини в управлінні процесами виробництва продукції є одним із найважливіших засобів перетворення інтелектуальних ресурсів на капітал організації. Це обумовлює об'єктивну необхідність визначення проблем та особливостей управління інтелектуальним капіталом організації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема визначення структури й вартості інтелектуального капіталу займалися такі зарубіжні та вітчизняні дослідники, як Андрюшкіна М. І. [1], Бендіков М. А. [2], Вовканич С. Й. [3], Гапоненко А. Л. [4], Жарінова А. Г. [5], Кендюхов О. В. [6], Лось В. О. [7], Стюарт Т. А. [8] та ін.

Однак ряд питань, пов'язаних з управлінням інтелектуальним капіталом у сучасних організаціях, не вирішені повною мірою та потребують детального дослідження.

Метою статті є визначення проблем, особливостей управління інтелектуальним капіталом сучасної організації та методи його оцінювання.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтовні дослідження ефективності функціонування організацій як в Україні, так і в країнах ЄС і США довели, що інтелектуальний капітал поступово стає ключовим фактором прогресу та розвитку суб'єктів господарювання в умовах змін і невизначеності. На сучасному етапі розвитку інтелектуальний капітал є основною рушійною силою суспільства і головним фактором забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості діяльності організацій.

На думку автора, по-перше, необхідно визначитися з категорією «інтелектуальний капітал організації» та розкрити сутність понять «організація», «інтелект» і «капітал».

На думку Д. Норта, організації складаються з групи індивідів, пов'язаних між собою спільними прагненнями досягти певних цілей. Те, як організації виникають і розвиваються, в основному визначається інституційною основою суспільства [9].

За М. Месконом, організація – це група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної мети чи виконання певних завдань [10], а за Р. Дафтом, організація – це соціальне утворення, що має спеціально створену структуру, діяльність якого підпорядковується певній меті [11].

Узагальнюючи наведені визначення, можна стверджувати, що організацію, у першу чергу, слід розглядати як соціальну спільність, що поєднує групи людей, які свідомо об'єдналися для реалізації своїх інтересів у взаємодії з ринком.

Слово «інтелект» у перекладі з латинської (intellectus) означає пізнання, розуміння, розум. У словнику іншомовних слів інтелект визначається як розум; розумова здатність людини мислити [12]. У словнику С. Ожегова інтелект – це здатність до мислення, розумовий початок у людини [13].

Що стосується категорії «капітал», то найбільш повно та детально категорію «капітал» розглянуто в марксистській теорії. Згідно з нею, капітал – це не просто сума матеріальних і виробничих засобів, вартість, що приносить додаткову вартість, а ще й певні суспільні відносини, які належать до певної історичної формації.

За К. Марксом, капітал являє собою засіб експлуатації найманих працівників, а виробничі відносини у капіталістичному суспільстві розглядаються як відносини з приводу розподілу доданої вартості, яка й виступає головним засобом створення капіталу. Такі виробничі відносини втілені в речах і надають їм специфічного суспільного характеру. Це означає, що за певних суспільних відносин капітал, втілений у речах, є матеріальним носієм виробничих відносин. При цьому капітал, послідовно проходячи різні стадії, змінює свою форму: з виробничої форми він переходить у товарну, з товарної – в грошову, з грошової – знов у товарну [14].

Узагальнення вищенаведених підходів до визначень понять «організація», «інтелект» та «капітал» дало можливість побудувати схему логічного обґрунтування змісту поняття «інтелектуальний капітал організації» (рис. 1).

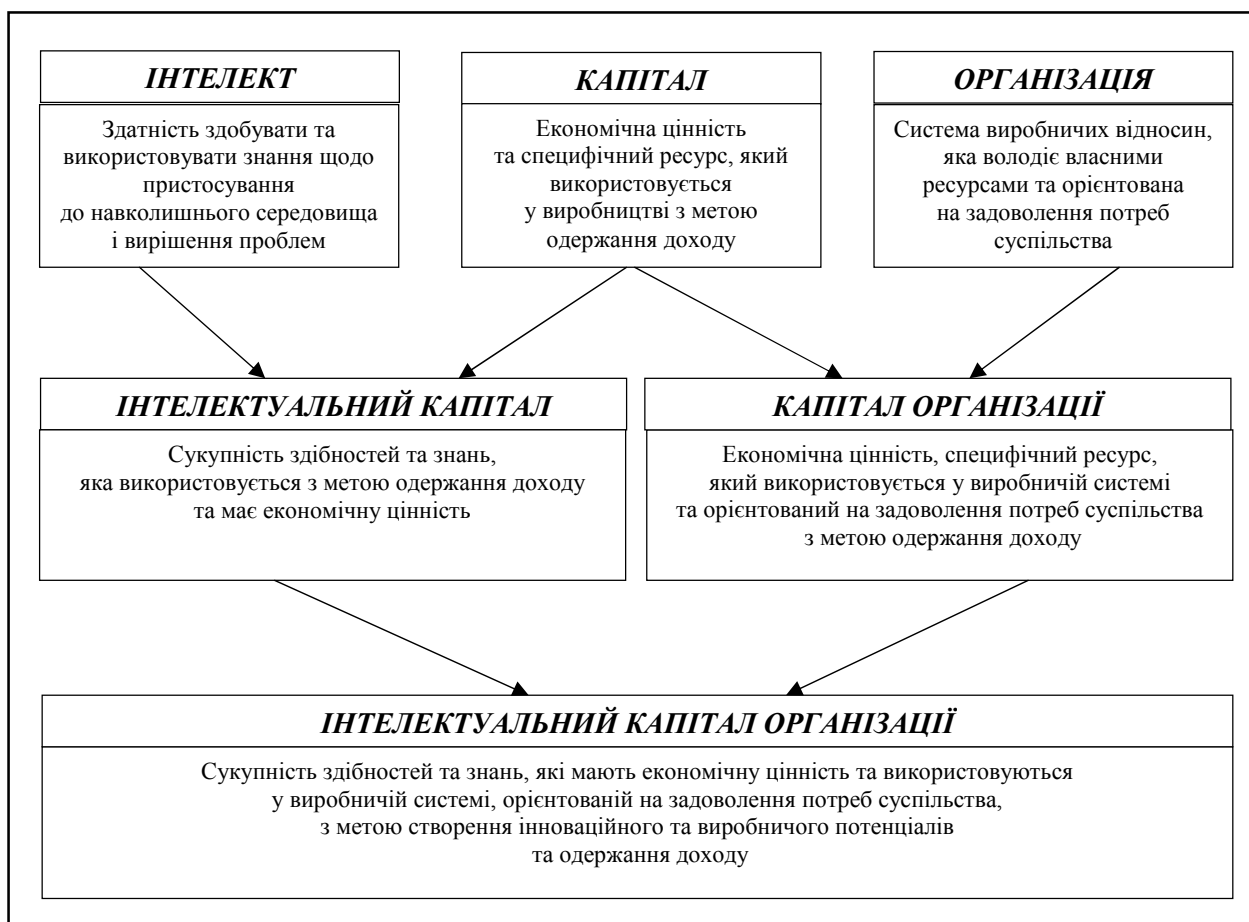

Рис. 1. Схема логічного обґрунтування змісту поняття «інтелектуальний капітал організації»
(складено автором на основі [15])

Застосування запропонованого підходу до визначення суті та змісту інтелектуального капіталу організації дасть змогу більш ефективно здійснювати управління ним та вирішувати проблеми й урештєвувати його особливості.

На думку автора, під інтелектуальним капіталом організації слід розуміти: наукові кадри; кваліфікацію персоналу; товарні знаки; деякі види нематеріальних активів, занесених до бухгалтерської звітності; спроможність організації до інноваційної діяльності та використання нових технологій; зв'язки з клієнтами і постачальниками тощо. Розглядати інтелектуальний капітал організації доцільно у трьох аспектах: як фактор виробництва (ресурсна складова); з точки зору відносин власності (об'єкти права інтелектуальної власності); як об'єкт володіння, ідентифікації та оцінювання (нематеріальні активи організації).

Визначення структури інтелектуального капіталу організації дасть змогу оцінити вплив окремих структурних елементів інтелектуального капіталу на процес його формування та виявити проблеми й особливості його управління. Структура інтелектуального капіталу організації має наступний вигляд (рис. 2).

Досліджуючи розвиток сучасних організацій, дозволимо собі стверджувати, що в умовах «економіки знань» зростає роль інтелектуального капіталу й у забезпеченні капіталізації суб'єктів господарювання. Проаналізувавши економічну сутність, функції та характерні ознаки інтелектуального капіталу організації, детальніше зупинимося на уявленні суспільства щодо «економіки знань».

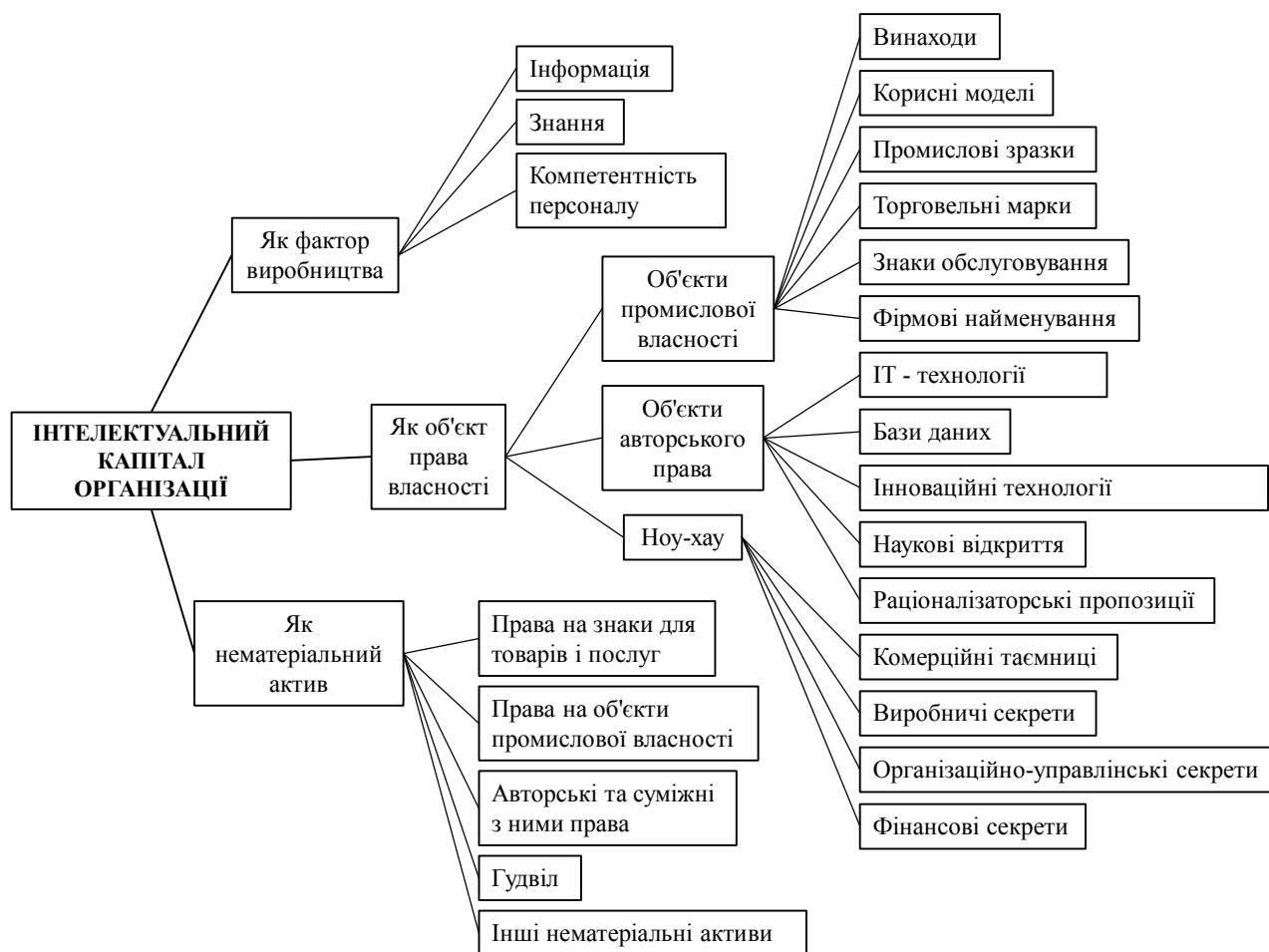

Рис. 2. Структура інтелектуального капіталу організації

Еволюція і динаміка перспектив розвитку економіки знань в Україні обумовлені загальносвітовими тенденціями її формування. Проте порівняно з передовими зарубіжними країнами Україна поки що перебуває на початковій стадії розвитку економіки знань [16].

Серйозні побоювання викликає той факт, що відповідно до результатів соціологічних опитувань в Україні населення накопичує знання у віці до 35 років, а після цього частка населення, що продовжує навчання, є просто мізерною.

За експертними оцінками економістів розвинених країн, приріст валового внутрішнього продукту за рахунок сучасних знань, нової інформації та нових технологій становить від 50 до 70 %.

Динамічність розвитку соціально-економічних процесів в Україні обумовлює необхідність збереження і нагромадження трудового та інтелектуального потенціалу країни. Перспективи примноження такого потенціалу, в першу чергу, пов'язані з процесами соціально-економічної інтеграції такої вагомої та вразливої соціально-демографічної групи, як молодь.

Управління інтелектуальним капіталом не можна виділити як окрему функціональну вертикаль. Її слід трактувати як таку, що перетинає всю організацію, стосується більшості процедур і процесів в організації, незалежно від того, в якому місці вони реалізуються. До проблем управління інтелектуальним капіталом організації відносять:

- відсутність технологій управління знаннями в організації (інструменти та методи управління знаннями);
- відсутність організаційної та корпоративної культури;
- відсутність самоорганізації персоналу;
- відсутність технології обміном знаннями в організації.

Особливості управління інтелектуальним капіталом організації виходять з його концепції. Концепція управління інтелектуальним капіталом організації складається з двох підсистем, які перебувають у діалектичному взаємозв'язку:

1) керуюча – суб'єкти управління, об'єкти управління, цілі, задачі, функції, організаційна структура, методи управління, мотиваційний механізм інтелектуальної праці та система оцінювання ефективності управління.

Суб'єкт управління – персонал, що є і суб'єктом, і предметом в управлінні інтелектуалізацією трудової діяльності, тому співробітники організації мають генерувати ідеї, адекватно реагувати на зміни, вирішувати проблеми в сфері управління інтелектуалізацією трудової діяльності, відповідати своєму призначенню за освітньо-кваліфікаційним рівнем, психологічними та іншими якостями. Суб'єкти управління мають свої особливості: високий рівень кваліфікації, розуміння сутності та специфіки об'єкта управління, здатність висувати нові ідеї та працювати у нових сферах науки й техніки без постійного контролю вищого керівництва, володіння такими особистими якостями, як новаторство та ініціатива, що стають важливими факторами успішної роботи;

2) керована – інтелектуальний капітал і його функції. Суттєве значення в формуванні концепції управління інтелектуальним капіталом мають зовнішні чинники: технологічні зміни, зростаюча глобалізація, постійне зниження витрат, прискорені темпи ринкових змін, зростаюче значення інтелектуального капіталу, зростаючі масштаби змін [17].

Концепція управління інтелектуальним капіталом організації має свою схему [18], однак концепція тільки тоді вважається ефективною, коли віддача від використання інтелектуального капіталу підвищує конкурентоспроможність організації в цілому на ринку. Відзначимо, що ефективність і цінність інтелектуального капіталу загалом є динамічними категоріями. Цінність визначається і зростає лише в контексті конкретної стратегії розвитку організації, а використовуючи іншу стратегію, інтелектуальні ресурси можуть бути малопридатними.

Всі методи управління інтелектуальним капіталом можна об'єднати в такі групи:

- організаційні: визначення структури, цілей, завдань та функцій органів управління інтелектуальним капіталом; затвердження адміністративних норм і нормативів у сфері управління інтелектуальним капіталом; видання розпоряджень; інструктування; відбір, підбір та призначення кадрів управління інтелектуальним капіталом; розробка посадових інструкцій; затвердження методик і рекомендацій; розробка іншої регламентуючої документації; встановлення адміністративних санкцій та заохочень тощо;

- економічні: інвестування в інтелектуальний капітал; ринкові завдання з використання інтелектуального капіталу; виробничі завдання з використання інтелектуального капіталу; обмеження з використання ресурсів; ціноутворення на інтелектуальні ресурси; матеріальне стимулювання праці суб'єктів управління інтелектуальним капіталом; витрати на просування торговельних марок; витрати на матеріальне стимулювання лояльності тощо;

- соціальні та психологічні методи управління: знаходять своє застосування відносно персоналу як суб'єкта управління і відносно цілого ряду видів інтелектуального капіталу як об'єктів управління: корпоративної культури, відносин із клієнтами, торговельних марок;

- правові: застосування законів та інших нормативно-правових актів із захисту авторських прав, прав інтелектуальної власності на торговельні знаки, промислові зразки, винаходи тощо; застосування правових актів захисту прав інтелектуальної власності до регламентації відносин між суб'єктами інтелектуального капіталу організації і його власниками, а також до захисту від недобросовісної конкуренції та інтелектуального піратства.

Ефективно управляти інтелектуальним капіталом неможливо без об'єктивного й обґрунтованого його оцінювання. Систематизовані результати аналізу існуючих методів наведено в табл. 1.

Усі відомі методики оцінювання інтелектуального капіталу легко розподіляються за певними категоріями. При цьому, слід зазначити відносну близькість DIC і SC методів, а також MCM і методів ROA. У перших двох випадках рух іде від ідентифікації окремих компонентів інтелектуального капіталу, у другому – від інтегрального ефекту.

Таблиця 1

Аналіз існуючих методів виміру інтелектуального капіталу

№ п/п	Назва методу	Коротка характеристика
1	Tobin's q	Співвідношення ринкової вартості компанії і вартості заміщення її активів. Зміни індексу вказують на ефективне або неефективне використання фірмою свого ІК.
2	Human Resource Costing and Accounting (HRCA)	Ряд методів для оцінювання вартості людських ресурсів.
3	Human Resource Costing and Accounting (HRCA)	Інтелектуальний капітал вимірюється шляхом оцінювання співвідношення внеску людських активів компанії й капіталізованих витрат на заробітну плату.
4	The Invisible Balance Sheet	Різниця між ринковою вартістю компанії та вартістю її активів пояснюється трьома «сімействами» капіталів: Людським капіталом, Організаційним капіталом і Споживчим капіталом.
5	HR statement	Відносна вартість персоналу складається з трьох елементів витрат на людські ресурси: витрати на поновлення, витрати на розвиток і витрати на споживання.
6	Balanced Score Card	Компанія оцінюється з точки зору чотирьох перспектив: фінансової, споживчої, перспективи внутрішніх бізнес-процесів і перспективи навчання й зростання. Індикатори базуються на стратегічних цілях компанії.
7	Intangible Asset Monitor	На основі стратегічних цілей компанії вибираються індикатори для оцінювання чотирьох аспектів створення вартості (1-й – зростання; 2-й – оновлення; 3-й – використання / ефективність; 4-й – зниження ризиків / стабільність) із трьох класів нематеріальних активів: компетенція персоналу, внутрішня структура й зовнішня структура.
8	Skandia Navigator™	ІК вимірюється на основі аналізу 164 показників, які охоплюють п'ять компонентів: 1) фінансовий; 2) споживчий; 3) процесний; 4) оновлення й розвитку; 5) людський.
9	Holistic Accounts	Описуються дев'ять ключових областей з індикаторами: 1) цінності й менеджмент; 2) стратегічні процеси; 3) людські ресурси; 4) структурні ресурси; 5) консалтинг; 6) споживчі результати; 7) трудові результати; 8) соціальні результати і 9) фінансові результати.
10	Citation- Weighted Patents	ІК і його використання оцінюється на основі впливу зусиль, необхідних для розвитку досліджень, на серію індексів, таких як кількість патентів, відношення вартості патентів до товарообігу тощо.
11	Technology Broker	Вартість ІК компанії визначається шляхом діагностики за 20 питаннями, що відображають чотири компоненти ІК: людські активи, інтелектуальну власність, ринкові активи та інфраструктурні активи.
12	IC-Index™	Поєднує всі індекси, що характеризують ІК, в єдиний індекс. Зміна цього індексу співвідноситься зі зміною ринкової вартості компанії.
13	Value Added Intellectual Coefficient (VAIC™)	Рівняння, що описує кількість та ефективність створення вартості інтелектуальним капіталом і використовуваним капіталом, базується на співвідношенні трьох основних компонентів: використовуваний капітал, людський капітал і структурний капітал.
14	Calculated Intangible Value (CIV)	Адаптований метод для оцінювання вартості гудвілу. Визначається віддача від матеріальних активів і пропорційно до неї – віддача від нематеріальних активів.
15	Economic Value Added EVA™	Визначається, яку кількість доданої вартості створили нематеріальні активи.
16	Market-to-Book Value	Вартість ІК визначається як різниця між ринковою вартістю компанії та залишковою вартістю її основного капіталу (нетто-капіталом).
17	Investor assigned market value (IAMV™)	Реальна вартість компанії визначається її ринковою вартістю і складається з таких компонентів: Відчутний капітал + Реалізований ІК + Нереалізований ІК + Стійка конкурентна перевага
18	Accounting for the Future (AFTF)	Система дисконтованих грошових потоків. Різниця між вартістю наприкінці реалізації проекту й вартістю на початку реалізації – це вартість, створена в результаті реалізації проекту.
19	Inclusive Valuation Methodology (IVM)	Перелік комбінованих зважених показників. Комбінація грошової доданої вартості з невідчутною доданою вартістю.

Продовження табл. 1

20	Knowledge Capital Earnings	Прибуток від капіталу знань розраховується як частка нормованого прибутку (середнього прибутку промисловості за три роки з урахуванням прогнозів на майбутнє) понад або нижче прибутку, що відноситься до матеріальних активів.
21	Total Value Creation, TVC™	Використовуються дисконтовані грошові потоки для оцінки запланованих дій.
22	Intellectual Asset Valuation	Методологія оцінки вартості інтелектуальної власності.
23	The Value Explorer™	Методологія обліку для калькуляції вартості 5 типів нематеріальних активів: 1) активи й внески; 2) навички і наявні знання; 3) колективні цінності й норми; 4) технології й точні знання; 5) основні й керуючі процеси.
24	Value Creation Index (VCI)	Оцінка важливості різних нефінансових вимірників для обґрунтування ринкової вартості компаній. Увага фокусується на факторах, важливих для ринку, а не тих, що вважають важливими менеджери.
25	Knowledge Audit Cycle	Можливості компанії оцінюються за шістьма показниками знань, які визначаються в чотири етапи: 1) визначення ключових активів знань; 2) визначення ключових процесів знань; 3) планування дій за процесами знань; 4) пропозиція й моніторинг поліпшень.
26	Meritum Guidelines	Алгоритм визначення й управління невідчутними активами в три етапи: 1) визначення стратегічних цілей; 2) ідентифікація невідчутних ресурсів; 3) заходи щодо розвитку невідчутних ресурсів. Невідчутні активи поділяються на Людський капітал, Структурний капітал і Капітал взаємовідносин.
27	Value Chain Scoreboard™	Матриця нефінансових показників, згрупованих у три категорії відповідно до циклу розвитку: дослідження/вивчення; втілення; комерціалізація.
28	IC Rating™	Модифікація Skandia Navigator™ з використанням ідей Intangible Asset Monitor. Оцінюється ефективність, оновлення й ризик.
29	FiMIAM	Комбінація методів оцінювання матеріальних і нематеріальних активів. Вартість ІК – це перевищення або зниження ринкової вартості порівняно з вартістю активів компанії.
30	IC-dVAL™	Динамічне оцінювання ІК. Оцінюються індикатори за чотирма показниками конкурентоспроможності: ресурси й компетенція, процеси, «виходи» і нематеріальні активи (індекси структурного й людського капіталів).
31	Danish guidelines	Рекомендації для компаній Данії з подання публічної звітності про нематеріальні активи. ІК включає: 1) виклад знань; 2) завдання менеджменту; 3) кількість ініціатив; 4) релевантні показники.
32	MAGIC	Метод наслідує модель «Скандія». Включає людський капітал, організаційний капітал, ринковий капітал та інноваційний капітал.
33	Topplinjen/ Business IQ	Комбінація чотирьох елементів: індекс індивідуальності, індекс людського капіталу, індекс капіталу знань та індекс репутації.
34	National Intellectual Capital Index	Модифікована версія Навігатора Скандії для націй. Національний добробут визначається фінансовим добробутом + інтелектуальним капіталом (людський капітал + структурний капітал).

Матрицю розподілу методів оцінювання інтелектуального капіталу залежно від показників і ступеня деталізації зображено на рис. 3.

Методи типу ROA й MCM методів пропонують грошові оцінки, корисні при злитті компаній, у ситуаціях купівлі-продажу бізнесу. Вони можуть використовуватися для порівняння компаній у межах однієї галузі. Вони придатні також для ілюстрації фінансової вартості нематеріальних активів. Зрештою, вони ґрунтуються на сталих правилах обліку, їх легко повідомляти професійним бухгалтерам. Їх недоліки полягають у тому, що вони непридатні для некомерційних організацій, внутрішніх відділів і організацій суспільного сектора. Це особливо правильно для MCM методів, які можуть застосовуватися тільки до публічних компаній.

Переваги діагностичної інформаційної системи та SC методів полягають у тому, що вони застосовні на будь-якому рівні організації. Вони працюють ближче до події, тому одержуване повідомлення може бути точнішим, ніж суто фінансові виміри. Вони дуже корисні для некомерційних організацій, внутрішніх відділів і організацій суспільного сектора і для екологічних та соціальних цілей. Їх недоліки – в тому, що індикатори є контекстними і повинні бути адаптовані для кожної організації та кожної мети, що робить порівняння дуже важким. Крім того, ці методи нові й нелегко приймаються суспільством і менеджерами, які звикли розглядати все із суто фінансової точки зору. А комплексні підходи породжують більші масиви даних, які важко аналізувати й пов'язувати.

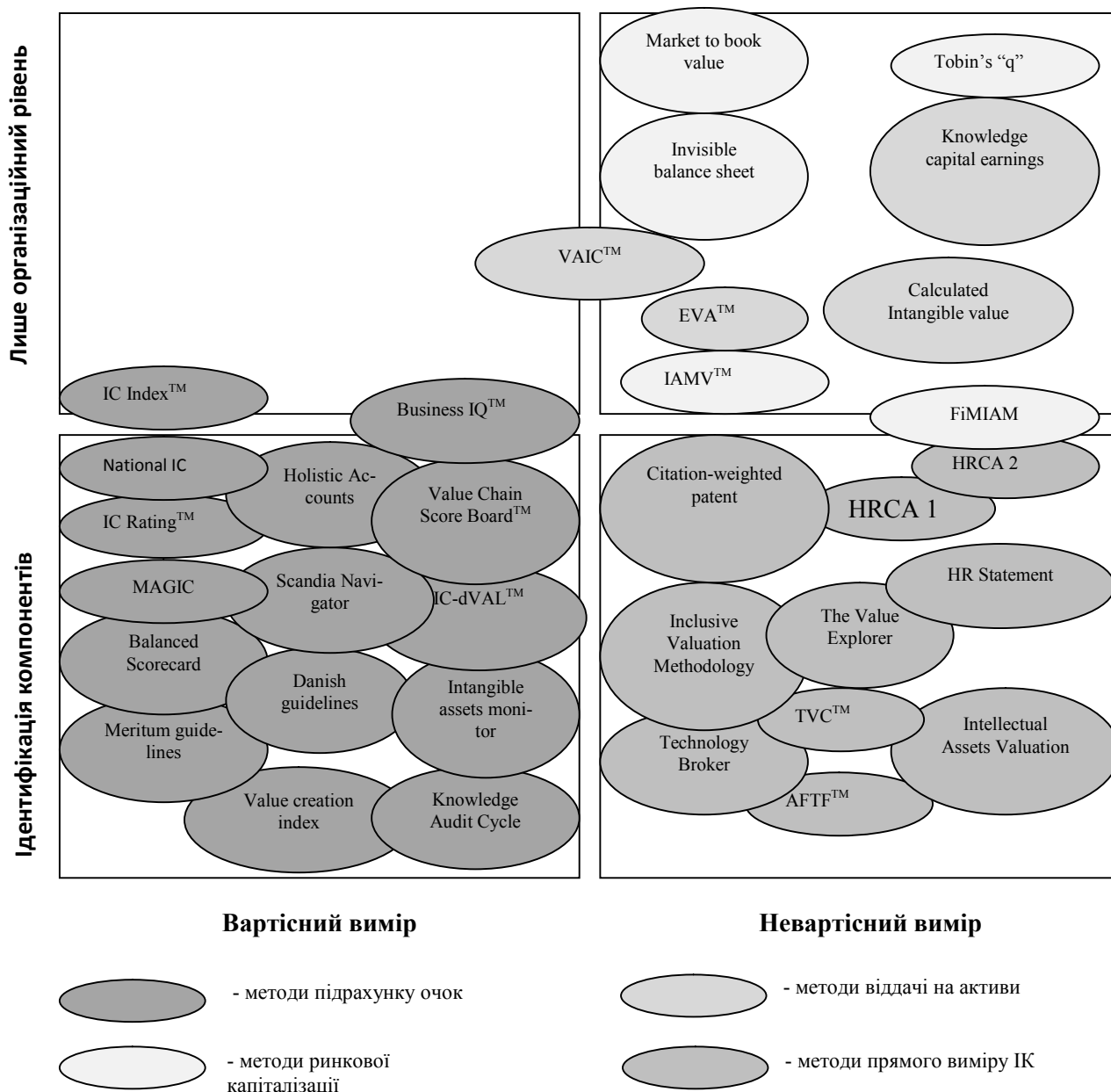

Рис. 3. Матриця розподілу методів оцінювання інтелектуального капіталу організації залежно від показників і ступеня деталізації

Слід зазначити, що з усього різноманіття методів виміру інтелектуального капіталу немає жодного, котрий задовольняв би всім можливим цілям проведення подібного оцінювання. Пріоритетність методів залежить від цілей оцінювання інтелектуального капіталу, ситуації, що склалася, а також аудиторії, якій будуть представлені результати.

Взагалі, проблему оцінювання інтелектуального капіталу організації необхідно розглядати у двох аспектах. Перший – з точки зору забезпечення розрахунків для всього комплексу різновидів об’єктів інтелектуальної власності, які виходять на український та міжнародний ринки інтелектуальної власності як товари і використовуються учасниками комерційних угод на ці об’єкти у різноманітних економічних ситуаціях. Другий – характер розрахунків, що проводяться у цій сфері, має забезпечуватись системним підходом до оцінювання всього розмаїття видів і умов використання об’єктів інтелектуальної власності, який враховував би принципи і специфіку їхнього ціноутворення.

Висновки. Ефективне управління інтелектуальним капіталом приносить сучасній організації прибуток і забезпечує її інноваційність, тому цей напрям є найважливішим стратегічним завданням

будь-якого суб'єкта господарчої діяльності. Ефективне управління інтелектуальним капіталом організації є її конкурентною перевагою, адже ефективне його використання посилює інші конкурентні переваги і сприяє формуванню нових.

У сучасних умовах інтелектуальний капітал організації та його структурні компоненти є ключовим чинником, що визначає ефективність застосування матеріальних і фінансових ресурсів, стабільним джерелом економічного зростання. Але головне призначення інтелектуального капіталу полягає у впливі на економічний розвиток організації, формування конкурентних переваг і стабільного доходу.

Список використаної літератури

1. Андриюшкіна М. І. Інтелектуальний капітал підприємства : питання обліку та оцінки [Електронний ресурс] / М. І. Андриюшкіна, Л. В. Семерунь. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=28180>
2. Бендиков М. А. Интеллектуальный капитал развивающейся фирмы : проблемы идентификации и измерения [Электронный ресурс] / М. А. Бендиков, К. В. Джамай // Менеджмент в России и за рубежом. – 2004. – 280, № 1. – С. 31–38. — Режим доступа : <http://www.cfin.ru/press/management/2001-4/01.shtml>
3. Вовканич С. Й. Людський та інтелектуальний капітал в економіці знань / Степан Йосипович Вовканич, Любов Казимирівна Семів // Вісник НАН України. – 2008. – № 3. – С. 13–23.
4. Гапоненко А. Л. Интеллектуальный капитал [Электронный ресурс] / А. Л. Гапоненко. – Режим доступа : <http://www.koism.rags.ru/publ/articles/25.php>
5. Жарінова А. Г. Інновація як форма реалізації інтелектуального капіталу [Електронний ресурс] / А. Г. Жарінова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», 19.03.2013. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2292>
6. Кендюхов О. В. Інтелектуальний капітал підприємства: гносеологія економічної категорії / О. В. Кендюхов // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2011. – № 2. – С. 12–16.
7. Лось В. О. Концепція впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства / В. О. Лось // Держава та регіони. – Запоріжжя, 2008. – № 2. – С. 125–130.
8. Стюарт Т. А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / Томас А. Стюарт ; [пер. с англ. В. А. Ноздриной]. – М. : Поколение, 2007. – 366 с.
9. Норт Д. Институції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт ; пер. з англ. – К. : Основи, 2000. – 198 с.
10. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури ; пер. с англ. – М. : Дело, 1992. – 704 с.
11. Дафт Р. Л. Менеджмент / Р. Л. Дафт. – СПб. : Питер, 2000. – 832 с.
12. Словарь иностранных слов. – 13-е изд. – М. : Русский язык, 1986. – 608 с.
13. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов – М. : Русский язык, 1984. – 816 с.
14. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. 3. Кн. 3. Процесс капиталистического производства, взятый в целом / К. Маркс. – М. : Политиздат, 1985. – Ч. 1. – 508 с.
15. Ілляшенко С. М. Сутність, структура і методичні основи оцінки інтелектуального капіталу підприємства / С. М. Ілляшенко // Економіка України. – 2008. – № 11. – С. 16–26.
16. Макаров В. Л. Как нам построить экономику знаний? / В. Л. Макаров // Ученый совет. – 2010. – № 1. – С. 43–47.
17. Липчук В. В. Управління інтелектуальним капіталом організації [Електронний ресурс] / В. В. Липчук, Т. В. Липчук. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvlnau/Ekon/2010_17/Li_pchuk.pdf
18. Бех Ю. В. Концепція управління інтелектуальним капіталом організації / Ю. В. Бех // Гілея : науковий вісник : зб. наук. праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. – Вип. 88 (9). – К. : Вид-во Гілея, 2014. – С. 173–178.

References

1. Andryushkina, M. I., Semerun, L. V. "Enterprise brain capital: problems of accounting and evaluation" ["Intellektualniy kapital pidpriemstva: pytannya obliku ta otsinki"], available at: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=28180>
2. Bendikov, M. A., Dzhamay, K. V. (2004), "Brain capital of developing firm: problems of identification and management" ["Intellektualniy kapital razvivayusheysya firmi: problemy identifikatsii i izmereniya"], *Menedzhment v Rossii i za rubezhom*, 280, No. 1, pp. 31–38, available at: <http://www.cfin.ru/press/management/2001-4/01.shtml>
3. Vovkanych, S. Y., Semiv, L. K. (2008), "Human and brain capital in knowledge economy" ["Lyudskiy ta intellektualniy kapitali v ekonomitsi znan"], *Visnik NAN Ukrayiny*, No. 3, pp. 13–23.
4. Gaponenko, A. L. "Brain capital" ["Intellektualniy kapital"], available at: <http://www.koism.rags.ru/publ/articles/25.php>

5. Zharinova, A. G. (2013), "Innovation as a form of brain capital implementation" ["Innovatsiya yak forma realizatsiyi intelektualnoho kapitalu"], *Elektronne naukove fahove vydannya "Efektyvna ekonomika"*, 19.03, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2292>
6. Kendyuhov, O. V. (2011), "Enterprise brain capital: gnociology of economic category" ["Intelektualniy kapital pidpriemstva: gnoseologiya ekonomichnoyi kategoriyi"], *Visnik Donetskoho universytetu ekonomiki ta prava*, No. 2, pp. 12–16.
7. Los, V. O. (2008), "The concept of brain capital influence on enterprise innovative development" ["Kontseptsiya vplyvu intelektualnoho kapitalu na innovatsiynny rozvytok pidpriemstva"], *Derzhava ta regiony, Zaporizhzhya*, No. 2, pp. 125–130.
8. Styuart, T. A. (2007), Brain capital. New source of organizations wealth [Intellektualniy kapital. Novyyi istochnik bogatstva organizatsiy], Pokolenie, Moscow, 366 p.
9. Nort, D. (2000), Institutions, institutional change and economy functioning [Instytutsiyi, instytutsiyina zmina ta funktsionuvannya ekonomiky], Osnovy, Kyiv, 198 p.
10. Meskon, M., Albert, M., Hedouri, F. (1992), Management fundamentals [Osnovy menedzhmenta], Delo, Moscow, 704 p.
11. Daft, R. L. (2000), Management [Menedzhment], Piter, St. Petersburg, 832 p.
12. Foreign words dictionary (1986) [Slovar inostrannykh slov], 13th ed., Russkiy yazyk, Moscow, 608 p.
13. Ozhegov, S. I. (1984), Russian language dictionary [Slovar russkogo yazyka], Russkiy yazyk, Moscow, 816 p.
14. Marks, K. (1985), Capital. Criticism of political economy, vol. 3, book 3. Private production process, taken as a whole. Part 1 [Kapital. Kritika politicheskoy ekonomii, t. 3, kn. 3. Protsess kapitalisticheskogo proizvodstva, vzyatyiy v tselom. Ch. 1], Politizdat, Moscow, 508 p.
15. Illyashenko, S. M. (2008), "The essence, structure and methodological bases for assessing enterprise brain capital" ["Sutnist, struktura i metodychni osnovy otsinky intelektualnoho kapitalu pidpriemstva"], *Ekonomika Ukrainy*, No. 11, pp. 16–26.
16. Makarov, V. L. (2010), "How should we build knowledge economy? " ["Kak nam postroit ekonomiku znaniy?"], *Vcheniy soviet*, No. 1, pp. 43–47.
17. Lypchuk, V. V., Lipchuk, T. V. "Management by organization brain capital" ["Upravlinnya intelektualnym kapitalom organizatsiyi"], available at: http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvlnau/Ekon/2010_17/Li_pchuk.pdf
18. Beh, Yu. V. (2014), "The concept of management by organization brain capital" ["Kontseptsiya upravlinnya intelektualnym kapitalom organizatsiyi"], *Gileya: naukovyy visnyk: zb, nauk, prats*, No. 88 (9), Vyd-vo Gileya, Kyiv, pp. 173-178.

T. Kolesnyk

FEATURES OF MANAGEMENT BY ORGANIZATION BRAIN CAPITAL AND METHODS OF ITS ASSESSMENT

The paper determines problems and features of brain capital management of modern organization and methods of its assessment. The author notes that at present stage of the development brain capital is the main driving force of the society and the main factor of competitiveness and profitability of organizations.

The category "organization brain capital" is generalized, the terms "organization", "intellect" and "capital" are defined. The scheme of logical substantiation of the term "organization brain capital" is offered.

The problems and features of management by organization brain capital, which are based on the tasks of knowledge economy development, are revealed. The results of the analysis of existing methods for assessing organization brain capital are systematized. It is concluded that effective brain capital management is profitable for the organization and ensures its innovativeness, that's why this direction is the most important strategic task for any organization. That is, the main purpose of brain capital is to influence on economic development of the organization, to form competitive advantages and a stable income.

Keywords: brain capital, management, organization, methods, assessment.